מאדהאמ״צ. — פעם[157] באו משם — רַגלי — 1300 חסידים אל אדה״ז — על ר״ה[158], כמדומני — ויצא אדה״ז מחוץ לעיִר לקראתם, ואמר דא״ח ״החליל מכה לפניהם״[159], ואמר הַחָלָל במקום הַחָלִיל, ופי׳[160] החלל ומקו״פ, שמציאות החלל גופא הוא צמצום, וזהו צמצום הב׳. — (אלא שברַיסין נתוספו לו חסי׳) וחזרו להצ״צ[161].

שד״ר[162] וגם על מעמד, היו עוד בזמן אדה״ז[163].

מצב היהודים בזמן אדהא״מ הי׳ — בגשמיות — ברע. והוא הציע להממשלה שיתנו לו אדמה, ויושיב עלי׳ לא פחות משני אלפים קולוניִסטים, וינתן לו — וזהו המושבות בפלך חרסון[164]. כל האדמה נכתבה ע״ש אדאהמ״צ. כן פטרום מתשלום מסים. נִתנו סוסים להוליכם להמושבות, ורשות לרעות בהמתם בדרכם להמוש׳ בשדות הממשל׳.

אדאהמ״צ פרסם מכ׳[165] בתועלת עבודת האדמה, תועלתה במעוט האַנטי־שמיות. ימצאו עי״ז חן בעיני הממשלה שאינה אוהבת את המסחר המרובה. גוף כתי״ק המכ׳ לא נמצא[166], אבל בביכלאך של מהרשנ״ע — רמ״א או רמ״ב — נמצא העתק המכ׳.

---

157) ראה גם סה״ש שם ע׳ 337. שיחת יום ב׳ דחגה״ש תשי״ג.

158) אבל בסה״ש שם, שבאו על חג השבועות.

159) הלשון הנאמר במשנה (ביכורים פ״ג מ״ד) במביאי ביכורים.

160) בסה״ש שם ע׳ 337: ״ופירש: החליל לשון החלל היינו החלל ומקום פנוי, מכה לשון כהה (טונקל) לפניהם — הכוונה כי הגיעו בעבודתם לאור שלמעלה מאור הממלא מקום החלל עד שאור החלל נכהה לפניהם, איז טונקעל געוואָרן בפניהם״.

ועפ״ז, אולי הכוונה במ״ש כאן ״מציאות החלל גופא״ — למקום החלל שהי׳ לפני הצמצום (ולהאור שהי׳ ממלא מקום זה) ש״הוא צמצום״ לגבי אור שלמעלה מאור הממלא מקום החלל, וזה שאח״כ נסתלק האור ונעשה חלל ומקום פנוי (שאין בו אור) — ״זהו צמצום הב׳״ (וראה סה״מ מלוקט ח״ב ע׳ רפה־ו ובהערות).

161) כאן חוזר רבינו להתחלת הקטע שחבל טרקישע מהילוב נפל מאדמו״ר האמצעי, וחזרו להצ״צ (ובחצע״ג מוסיף שאף שחבל טערקישע מהילוב נפל מאדמו״ר האמצעי, הנה ברייסין נתוספו לו חסידים).

162) = שלוחא־דרבנן.

163) ראה סה״ש תרצ״ד ע׳ 212. מקורות והערות לאגרות־קודש אדה״ז ח״א ע׳ תיח. תולדות חב״ד בארה״ק ע׳ יג.

164) ראה רשימת המאסר (סה״ש תרפ״ז ס״ע 233 ואילך. וש״נ). סה״ש תרצ״ו ע׳ 26. ספר הזכרונות ח״ג פי״ד (ע׳ 147 ואילך). ר״פ מתולדות אדהאמ״צ ב״היום יום״ בתחילתו. וראה גם קונטרס ה״צמח צדק״ ותנועת ה״השכלה״ ע׳ 3.

165) נדפס באגרות־קודש אדאהמ״צ ח״א ע׳ שיג ואילך (וראה הנסמן שם במקורות והערות (ע׳ תקב)). וראה גם סה״ש תרצ״ו וספר הזכרונות שם.

166) בתקופה ההיא (סיון רצ״א) לא נמצא גוף כתי״ק המכתב, וכנראה שנמצא לאחרי זמן, שכן, ב״התמים״ חוברת ב׳ (כסלו תרצ״ו) נדפס צילום גוף הכתי״ק.

אדנ״ע לא הי׳ סורק זקנו במסרק[167], כ״א שורהו במים. לא צמחו אצלו פאות, כ״א שערה אחת בפאה הימנית, והיתה ארוכה ומסתַימת עם שערות הזקן.

הצ״צ קנה פעמים הרבה וְאיִגרִישנע בִילעטען[168] בשבילו ובשביל מהרשנ״ע. ונמצא כתוב בכתי״ק יהי רצון שיזכה בגורל מהרשנ״ע. היו פעמים שזכה וסכומים נכונים. והצ״צ לא.

---

167) ראה מכתב רבינו (אגרות־קודש ח״כ ע׳ קפב) — בנוגע ״ליישר (הזקן) ע״י מסרק״ — ש״ישנם יחידי סגולה שמהדרים ומקפידים על זה, ובלשון המובא — לא נגעו בשערת זקנם״.

168) כרטיסי־הגרלה.